# ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Նախագիծը ֆինանսավորվում է Վրաստանում ԱՄՆ դեսպանության կողմից։ Հրատարակության մեջ արտահայտված կարծիքները լիազորված են և կարող են չարտահայտել ԱՄՆ պետական դեպարտամենտի տեսակետը













## Հրատարակության մասին

«Տնտեսականքաղաքականության հետազոտությունների կենտրոնը», ԱՄՆ դեսպանության Ժողովրդավարության զարգացման փոքր դրամաշնորհի ծրագրի օժանդակությամբ, 2013-2014 թվականներին իրականացրել է «Ազգային փոքրամասնությունների մասնակցության ամրապնդումը քաղաքական կուսակցությունների նախրնտրական սոցիալ-տնտեսական գնահատման գործընթացում» նախագիծը։ ծրագրերի շրջանակներում ներկայացնում ենք որակավորված քաղաքական կուսակցությունների կողմից ներկայացված տեսակետները երկրի, մասնավորապես՝ շրջանների տնտեսական և սոցիալական զարգացման մասին։ Հրատարակությունը հնարավորություն է տայիս Վրաստանի րնտրողներին իրենց մայրենի լեզվով ծանոթանալ ամենաբարձր վարկանիշն քաղաքական կուսակցությունների ունեցող տնտեսական մոտեցումներին, հետևել այդ մոտեցումների փոփոխությանը դինամիկայում և դրանց անկախ գնահատական տալ։ Նախագծի խնդիրը երկրում բազմակուսակցական ժողովրդավարության զարգացմանը, տարածաշրջաններում րադաբական բանավեձերի ստեղծմանը և այս գործընթացում ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչների ակտիվ մասնակցությանը նպաստելն է։

Տնտեսական քաղաքականության հետազոտության կենտրոն

## «Վրացական երազանք» կոալիցիա

#### **ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ**

Կայուն տնտեսական զարգացման և գիտության վրա հիմաված ժողովրդավարական հասարակության կառուցման, ազգային և համամարդկային արժանիքներով ազատ և տնտեսապես ակտիվ քաղաքացիների ձևավորման գլխավոր միջոցը կրթությունն է։

Համրնդհանուր քաղաքականությունը lı կրթության նոր ռազմավարությունը կրթության որակի բարձրացման աշակերտների համար հասանելության երաշխիք կլինի՝ հասակից, սեռից, ազգային կամ սոցիալական պատկանելությունից, բնակության վայրից, հոգեկան կամ ֆիզիկական հնարավորություններից։ Բոլոր աշակերտների համար կստեղծվի անվտանգ և պատմառաբանված ուսուցում-ուսումնառություն միջավայր, գնահատումը կլինի ձկուն և բազմակողմանի, թափանցիկ, օբյեկտիվ և իրավացի։ Վերանալված ազգային ուսումնական պլան և դասագրքեր, ուսումնական ժամանակակից մեթոդներում վերապատրաստված ուսուցիչներ, ուսումնական կրթության մեջ ինտեգրված ժամանակակից տեխնոլոգիաներ, առողջ կենսակերպի խթանում, ստեղծագործական և սպորտային ակտիվություններ, ազգային փոքրամասնությունների համար մայրենի լեզվի ուսուցման պայմանների կատարելագործում – այս ամենն ապահովում են աշակերտների նոր ձեռքբերումները։ Արտադրական կրթության զարգացումը և մասնագիտական ուղղվածության և կարիերային պլանավորման դասընթացը աշակերտներին կտա տեղեկություն տարբեր մասնագիտությունների և աշխատանքի շուկայի տենդենցների մասին, կօգնի նրանց մասնագիտության ընտրության հարցում։

Կառավարման և ֆինանսավորման մեխանիզմները ուղղված կլինեն դպրոցների կատարելագործմանը և զարգացմանը։ Ժամանակակից չափորոշիչներին համապատասխան կկատարելագործվի դպրոցների ինֆրաստրուկտուրան, աշակերտների տրանսպորտային փոխադրման ծրագրերը կապահովեն դպրոցների հասանելությունը։

Կրթության առաջընթացը գնահատվում է միջազգային և ազգային գնահատականներով։ Առանձնապես կարևոր աշակերտների է տեղեկացվածությունը մասնագիտական կրթության բնագավառում։ Մասնագիտական կրթության որակի կատարելագործման պլանավորված է արտադրական պրակտիկայի ապահավման մունիցիպալ արտադրամասերի մասնակցությունը։ Կրթության վերապատրաստման հնարավորությունը մալրաքաղաքի քաղաքացիներին, անկախ տարիքից և սոցիալական կարգավիճակից, տալիս է հնարավորություն, որպեսզի պահպանված լինի ողջ կյանքի ընթացքում ուսման հասանելության սկզբունքը և նպաստած լինի լուրաքանչյուր սոցիալական անձնական զարգացմանը։ մարդու lı ուշադրություն է հատկացվում աշխատանքային շուկայի պահանջների հետ մասնագիտացման համապատասխանությանը և մասնագիտական ուսման որակին, ինչը աձեցնում է շրջանավարտների և նախապատրաստված անձնաց աշխատանքով ապահովելու հնարավորությունը։

### ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Տարիների ընթացքում զարգացման հիմնական սկզբունքների հանդեպ անփութությունը մեզ հասցրել է այն բանին, որ այսօր, փաստորեն, գոյություն չունի որևէ ոլորտ՝ առանց սուր հարցերի։ Մենք շատ լավ ենք հասկանում, որ լայնածավալ փոփոխություններն անհնար են առանց համապատասխան ֆինանսական ապահովման։ Այս պատձառով գլխավոր խնդիրներից մեկը համարում ենք տնտեսական ներուժի աձը՝ հնարավոր ամենակարձ ժամկետում։ Մենք բիզնեսի զարգացմանը նպաստելով խթանում ենք բնակչությանն աշխատանքով ապահովելու ծրագիրը։ Համաշխարհային փորձը ցույց է տալիս, որ տնտեսական քաղաքականության հաջողությունները համաչափորեն կապված են ազգային և տեղական իշխանության գործունեության հետ։ Այս պատձառով մեր աշխատանքային

ծրագրի շրջանակներում, իրատեսական են թվում թվարկված հետևյալ նպատակներին հասնելը.

- Շարունակական ուսուցման համակարգի կազմավորում, բնակչության շերտերին աշխատանքային լայլ կտա պահանջվող մասնագիտությանը օպտմալ ժամկետներում տիրապետելու միաժամանակ, հնարավորություն, քաղաքացիները կխորացնեն գիտելիքները նոր տեխնոլոգիաների զարգացմանը համապատասխան։ Մեր նպատակն է, որ շարունակական ուսուցման համակարգի բոլոր մասնակիցներին տրվի ստացած մանագիտությունը արժանի ծառալության մեջ գործածելու հնարավորություն։
- Վրացական (և ոչ միայն Թբիլիսիում գտնվող) ընկերությունների համար մատակարարման ցանցի (supply chain) այն բաղադրամասերի հավելում, որոնք այս պահին կարիք ունեն ներմուծման։ Այս ջանքերի արդյունքում ապահովված կլինի ինչպես լրացուցիչ աշխատատեղերի ստեղծումը, այնպես էլ ներմուծման փոխարինումը։
- Կարձուղի (smart) բիզնես ինկուբատորների ստեղծում, որոնք ի տարբերություն ավանդականին, ապահովում են երիտասարդների մասնակցությունը լավագույն տեխնոլոգիաների լուրացման գործընթացում, առաջարկում են աշխատանքային շուկայի տենդենցեների հետ կապված խորհրդատվություն, ներառված են վերապատրաստական կրթության ծրագրերում, շարունականան նպաստում են միջազգային բիզնեսի առաջադիմությանը ցուցահանդեսների բիզնեսպորտայներում։
- Բանկային և վենչուրային ֆինանսական ռեսուրսների հասանելության աձ, ինչի համար էլ տեղական կառավարությունը կաջակցի շուկայի նոր մասնակիցների և իրացնողների առաջխաղացմանը։
- Առանձնահատուկ նշանակություն ունեցող սերվիսների ստեղծում և մթերքների արտադրում այն ոլորտներում, որտեղ վրացական բիզնեսը չունի ներդրողների ռեսուրս, Թբիլիսիի կառավարությունն ակտիվորեն

կմասնակցի հանրային-մասնավոր գործընկերների ստեղծման և օպտիմալ կառավարման հարցերի լուծմանը։

#### ՄԱԿՐՈԷԿՈՆՈՄԻԿԱ

Բարփոխմամբ նկատառված մունիցիպալիտետների տարածքների օպտիմիցացիայի գործընթացը (ինքնակառավարման քաղաքների քանակական աձր) դիտվում է, մի կողմից, որպես ուրբանիստական զարգացման բաղկացուցիչ մաս, մյուս կողմից, Թբիլիսիի, հիերարխիայում ուրբանիստական բացարձակ մասնաբաժնի նվազեցման հնարավորություն։ Համապատասխանաբար, տարածաշրջանների ուրբանիստական զարգացման, նրանց սոցիալտնտեսական և տարածական բաշխման նպատակով, նախատեսվում են տարբեր տեսակի միջոցառումներ, այս թվում.

զարգացման և տարածական-պլանավորման Քաղաքային ուրբանիստական զարգացման ազգային ռազմավարության մշակում, որը ներառում է 4 ոլորտ. i) պլանավորում ՝ քաղաքների զարգացման գլխավոր ուղղությունների և ուրբանիստական գործընթացների կառավարում, մասնավորապես, քաղաքային հողատարածքների օգտագործման, ինֆրաստրուկտուրաների հասարակական ծառալությունների lı քաղաքականության մշակում, ii) ինտեգրացիա՝ զարգացման աշխատանքի, գույքի և ծառայության միասնական քաղաքային շուկայի ձևավորում և դրա կապր մլուս քաղաքների նույնատիպ և արտահանման շուկաների հետ, iii) ֆինանսավորում՝ արագացված ուրբանիզացիալի պայմաններում ինֆրաստրուկտուրայի և քաղաքային տնտեսության զարգացման համար անհրաժեշտ նախնական կապիտալի որոնում, iv) հասանելի բնակարանաշինության ազգալին ռազմավարության մշակման գործընթացում մասնակցություն։

Վրաստանի տարածքային զարգացման գլխավոր սխեմայի մշակման գործընթացին մասնակցելու հնարավորություն, որի հիմնական

նպատակն է երկրի տարածքի ֆունկցիոնալ բաժանումը, տարածքների և տարածաշրջանների տեսակների սահմանումը։

Տարածաշրջանիևինքնակառավարմանմիավորիմակարդակովտարածքային պլանավորման ապահովում, սահմանամերձ, տարածաշրջանային և տեղական մակարդակների տարածքային պլանավորման կարգավորման փաստաթղթերի նախագծերի նախաձեռնում, դրանց համակարգում և իրականացման վերահսկում,

Առկա շուկայական տեղեկատվության (տոպոգրաֆիկ և կադաստրային քարտեզներ, արբանյակային լուսանկարում) համահավաք տվյալների բազայի ստեղծում,

Վերաբնակեցման և ներքին միգրացիայի ոլորտում. i) աջակցություն երկրում վերաբնակեցման համակարգի գլխավոր ուղղությունների որոշումներում՝ փախստականների և վերաբնակեցման նախարարության գործունեությանը, ii) ներքին միգրացիոն հոսքերի ուղղությունների նշանակում և կառավարման մեխանիզմների մշակում,

Ինֆրաստրուկտուրային ոլորտում. i) ինֆրաստրուկտուրային ռազմավարությունների (տրանսպորտային, էներգետիկական, կոմունալ ոլորտ)տարածականհամաժամացում (սինխրոնիզացիա),ii) հավասարեցման գործոնի նկատառմամբ՝ ոլորտային ռազմավարությունների համակարգված վերահսկում և դրանում հավասարեցման սկզբունքի նկատառում։

#### ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Գյուղի բնակիչների համար առևտրի և գյուղատնտեսության բաժինների, ինչպես նաև տնտեսական հնարավորությունների զարգացման համար պետությունը նպաստում է հողի և կալվածքի շուկաների առաջընթացին, ինչը բարձրացնում է բնակչության կենսամակարդակը և տնտեսական հնարավորությունները։ Գյուղի բնակիչների համար

կմշակվեն և կիրականացվեն ոչ գյուղատնտեսական աշխատանքային տեղերի ստեղծմանն ուղղված միջոցառումներ, ինչը անմիջականորեն զարգացմանն միջոցառումների գլուղատնտեսության ուղղված նշանակալիորեն կնվացեցնի աղքատությունը գլուղերում։ Ագարակատերերի ռեեստրի մշակման գործընթացի հետ միասին կսկսվեն և կշարունակվեն նպատակային ծրագրեր, որոնք կհեշտացնեն համեմատաբար էժան և երկարաժամկետ ֆինանսական ռեսուրսների մատակարարումը, ինչպես գյուղատնտեսական հումքի հասանելությունը։ Կօժանդակվի լիզինգային, ապահովագրական և այլ ֆինանսական գործիքների ներդրմանը և մթերքների խնալողական շինությունների, սպանդանոցների և այլ կառույցների ստեղծմանը։ Կոոպերացիայի ծրագրերի իրականացմամբ աշխատանքով ապահովման պետությունը կնպաստի գործընթացին, ինչը կնվազեցնի արտադրվող լայնացման մթերքի ինքնարժեքը և կբարձրացնի դրա իրացման հնարավորությունները, ինչպես նաև կհեշտացնի մթերքի փոխադրումը և ագարակատերերի շուկաների ձևավորումը։ Ժամանակակից տեխնոլոգիաների և գիտելիքի տարածմանը նպաստելու նպատակով կիրականացվի ագրարային կրթության և գիտության, խորհրդատվության ժամանակակից համակարգի ստեղծմանն ուղղված քաղաքականություն։ Իշխանության ջանքերը ուղղված կլինեն գլուղատնտեսական տեխնոլոգիաների, հումքի և ծառայության որակին և մթերքի առաքման կատարելագործմանը։ Երկրի անվտանգության և ագարակատերերի բարեկեցության ապահովման նպատակով կիրականացվեն գյուղատնտեսական ինֆրաստրուկտուրային միջոցառումներ։ Մննդի անվտանգության համակարգի թարմացման ամրապնդմանն ուղղված քաղաքականությունը կբարձրացնի վրացական մթերքների մրցունակությունը միջազգային և տեղական շուկաներում և սպառողին որակով և անվտանգ մթերքներից օգտվելու հնարավորություն կտա։ Պետությունը կնպաստի օտարերկրյա ներդրողներին գրավելուն և կկատարելագործի հարաբերությունները Վրաստանի և միջազգային առևտրական կազմակերպությունների միջև, կգործի համապատասխան առևտրական չափորոշիչներին, իսկ միջազգային շուկայում վրացական վարկանիշր պահպանելու համար կանցկացնի համապատասխան քաղաքականություն։ Գյուղատնտեսության և ագրոբիզնեսի մրցունակության բարձրացման նպատակով ներմուծման փոխարինման, արտահանման խթանման և աղքատության հաղթահարման համատեքստում ուշադրություն կհատկացվի միջավայրի համար անվտանգ արտադրական պրակտիկայի հիմնադրմանը և Վրաստանի համար հատկանշական կենդանիների և բույսերի տեսակների պահպանմանը։

## ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ

Սոցիալական քաղաքականության գլխավոր սկզբունքը մնում է պետության կողմից ամենակարիքավոր մարդկանց համար ռեսուրսներ մատուցելը։ Միաժամանական պետությունը աջակցում է օգնությունների ուղղությունների կատարելագործմանը, ինչի համար գործածում է տարբեր միջոցներ։ Սոցիալական սեկտորում բարեփոխումների հաջորդ փուլի խնդիրները ներկայացնում են.

- Սոցիալական քաղաքականության մշակում Վրաստանի կառավարության՝ «Ամուր, ժողովրդավարական, միասնական Վրաստանի համար» ծրագրին համապատասխան։
- Տարիքային թոշակի սպառողական նվազագույնի գումարի չափով պահպանմանը զուգահեռ կուտակային թոշակի համակարգի իրականացման հնարավորությունների քննարկում / ռազմավարության մշակում։
- Սոցիալապես անպաշտպան ընտանիքների սոցիալ-տնտեսական վիճակի գնահատման մեթոդոլոգիայի և կառավարման սխեմայի վերանայում / վերափոխում, որպեսզի մի կողմից ծրագիրն ավելի լավ ներկայացնի երեխաների և բազմազավակ ընտանիքների կարիքները և մյուս կողմից օբյեկտիվ տեղեկությունների վրա հիմնված աձի ծրագրի նպատակայնությունը։
- Ճգնաժամային իրավիձակում գտնվող բազմազավակ ընտանիքներին օժանդակության ծրագրի ներդրում, որը կծառայի այսպիսի ընանիքների կարիքների ապահովմանը։
- Սոցիալական ծառայությունների Ճշգրիտ նույնականացման համակարգի ձևավորում, օժանդակություն կարիքների գնահատման հիման վրա մատուցվող ծառայության զարգացմանը և դրանց մատուցում՝ նույնականացման շահառուներին։

- Սոցիալական ծառայությունների ստանդարտացում։
- Սոցիալական ծառայություններ մատուցողների մրցունակության միջավայրի ստեղծում՝ շահառուներին ուղղված անսպառ վաուչերային ֆինանսավորման մեխանիզմի կիրառությամբ։
- Օժանդակություն սահմանափակ կարողություններով անձանց համայնքային կազմակերպությունների և կենտրոնների ցանցի ընդլայնմանը։
- Անօթևան, այսպես կոչված՝ փողոցի երեխաների համար նրանց կարիքներին համապատասխան տարբեր ծառայությունների գործարկում, ինչի շնորհիվ լրիվ վերականգնողական ծառայություն կմատուցվի փողոցում ապրող և աշխատող երեխաներին։
- Անօթևան երեխաներին օթևաններով ապահովում։
- Օժանդակություն պատերազմի վետերանների ռեաբիլիտացիային։
- Մահմանափակ կարողություններով անձանց օժանդակ միջոցներով ապահովում։
- Ժողովրդագրական հիմնախնդիրների հաղթահարում (օգնության բաշխում յուրաքանչյուր երրորդ և հաջորդ երեխային)։

### ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջին բժշկական օգնությունը բնակչությանը կմատուցվի ձրի և / կամ նվազագույն վձարով՝ անկախ բնակության վայրից և ֆինանսական վիձակից։

Առաջին բժշկական օգնության կարիք ունեցող յուրաքանչյուր մարդու հատկացվում է տարեկան գումար (կապիտացիայի կամ բյուջետային մեթոդով)։ Այս գումարները որոշվում են ըստ բնակության աշխարհագրական տարածքի։ Ֆինանսավորումը տեղի կունենա գրանցվածների քանակի համաձայն։ Հիվանդների գրանցման համակարգի զարգացումից հետո հիվանդներին հնարավորություն կտրվի ընտրել ընտանեկան բժիշկների սեփական անձնախումբը, համապատասխանաբար կապիտացիոն ֆինանսավորումը կվերագրվի հիվանդին։ Նշված մեխանիզմը նպաստում է ծառայություններ մատուցողների միջն մրցակցությանը, ինչն իր

հերթին արտացոլվում է ծառայության մակարդակի բարձրացման վրա։ Յուրաքանչյուր քաղաքացի ապահովված կլինի անհրաժեշտ (բազիսային) ամբուլատոր ծառայությամբ, որը բնակչությանը կմատուցվի բնակության վայրին մոտ, ընտանեկան բժշկի կամ ընդհանուր թերապնտի և մանկաբույժի և առաջին առողջապահական անձնակազմի կողմից։ Նշված կազմում մտնում են ընդհանուր պրակտիկայի քույրերը և (կամ) մանկաբարձուհիները։

## Նշվածը ներառում է.

- Բժշկական խորհրդատվություն, ինչպես ամբուլատոր, այնպես էլ հիվանդին՝ տանը այցելելու և կանխարգելիչ նպատակով։
- Ֆունկցիոնալ ախտորոշման և լաբորատոր հետազոտություններ։
- Երկրորդ կամ երրորդ մակարդակների բուժական հիմնարկությունների համար երաշխավորություն։
- Մեռական առողջապահական միջոցառումներ (այս թվում՝ հղիների վերահսկողություն, ընտանիքի պլանավորում, սեռական վարակիչ հիվանդությունների, երեխաների աձի և զարգացման վերահսկում)։
- Թոքախտի,սիրտ-անոթային և այլոչ վարակիչ քրոնիկ հիվանդությունների կառավարման նպատակով պլանավորված միջոցառումներ։
- Ինչպես նաև հասարակության առողջապահությանն ուղղված այնպիսի միջոցառումներ, ինչպիսիք են. բնակչության առողջապահության կարիքների գնահատումը, իմունիզացիան, համայնքում առողջության համար վտանգավոր իրավիձակների բացահայտումը, առողջապահության հարցերի մասին բնակչության տեղեկացվածությունը և կրթությունը, համայնքի մոբիլիզացումը առողջապահական հիմնախնդիրների հայտնաբերման և վերացման համար, առողջ կենսակերպի հաստատումը։

Կգործարկվի «գյուղական բժշկի» ինստիտուտը։ Ոչ մի բնակեցված կետ (այս թվում՝ բարձրալեռ շրջաններում) չի մնա առանց բժշկական ծառայության։

Առաջին աստիձանի բժշկական ծառայության մատուցման համար անհրաժեշտ ֆիզիկական ինֆրաստրուկտուրան և սարքավորումը նկատի ունեն. (ա) ծառայության մատուցման առանձնահատկությունները,

- (բ) հիվանդների կարիքները և իրավունքները (գաղտնիություն և հարմարավետություն), (գ) սահմանված շինարարական-ինժեներական ստանդարտները, (դ) տնտեսական չափանիշները։
- Առողջապահական համակարգի կառավարման և կազմակերպության կատարելագործում (օժանդակություն ապացույցների վրա հիմնված քաղաքականության ցիկլի իրականացմանը)։
- 2. Առողջապահությանֆինանսավորմանհամակարգիարդյունավետության աձ (հոսպիտալ, ամբուլատոր ծառայության և հասարակական առողջապահության վրա պետական ծախսերի աձ)։
- 3. Բժշկական ծառայության մատուցման կազմակերպման կատարելագործում (հոսպիտալային բաժանմունքի զարգացում, նախնական առողջապահության զարգացում, գաղութային համակարգի հաստատություններում շտապ բժշկական օգնության ծառայության կազմակերպում և առողջապահություն)։
- 4. Մարդկային ռեսուրսներ (հիմնավոր և մասնագիտացված բժշկական կադրերով համակարգի ապահովում)։
- 5. Արդյունավետ բժշկական ծառայության՝ աշխարհագրական և ֆինանսական հասանելության կատարելագործում (բժշկական ծառայության ֆիզիկական և աշխարհագրական հասանելության աձ, բժշկական ծառայության ֆինանսական հասանելության աձ, դեղորայքի հասանելության աձ)։
- 6. Որակի և անվտանգության կատարելագործում (հիվանդի անվտանգության և բժշկական ծառայության որակի վերահսկողության մակարդակի բարձրացում)։
- 7. Ֆինանսական պաշտպանվածության ապահովում և արդարացիություն (առողջապահության համակարգի ֆինանսավորման գումարի հավասարաչափ բաշխման ապահովում, առողջապահությանն ուղղված մեծ ծախսերից բնակչության պաշտպանություն)։
- 8. Հիվանդի իրավունքների պաշտպանություն (մեդիացիայի ծառայության զարգացում, բժշկական ծառայության մատչելիության տեղեկատվական խոչընդոտների նվազեցում)։
- 9. Աջակցություն առողջապահությանը և առողջ կենսակերպի կանոնների հաստատում (բնակչության գիտելիքների խորացում հիմնական ռիսկի գործոնների և հասարակության առողջապահության սպառնալիքների

- վերաբերյալ, ցուցադրության և վաղ հետազոտման ծրագրերում մասնակցության աձ)։
- 10. Կլինիկական ելքերի կատարելագործում և բժշկական ծառայությամբ բավարարվածության ամ։
- 11. Բնակչության առողջապահական վիձակի կատարելագործում (սպեցիֆիկ վիձակների հետ կապված հիվանդությունների և մահացության ցուցանիշների նվազեցում, օրինակ՝ մայրերի և երեխաների առողջություն, ոչ վարակիչ հիվանդություններ և այլն)։

## «ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄ» ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԻԱՍՆՈՒԹՅՈՒՆ

#### **ԿՐ**ԹՈՒԹՅՈՒՆ

Առանց կրթության և գիտության անհնար է ապահովել երկրի արժանի ապագան, ժամանակակից քաղաքակիրթ աշխարհում հաստատված արժեքների վրա հիմնված պետության կազմավորումը։ Կանոնավոր և կայացած, ինովացիային և տեխնոլոգիական կատարելությանն ուղղված կրթական համակարգը բարձր աշխատավարձերով աշխատատեղերի ստեղծման և համապատասխանաբար երկրում կենսական մակարդակի կատարելագործման կարևոր նախապայմանն է։

Միասնական ազգային շարժման խնդիրն այն է, որ Վրաստանի քաղաքացիներին տրվի հնարավորություն, ռեսուրսներ և ինֆրաստրուկտուրա այն բանի համար, որ ստանան աշխարհի առաջադեմ չափորոշիչներին համապատասխան ինչպես միջնակարգ, այնպես էլ բարձրագույն և մասնագիտական կրթություն՝ նրանց գլոբալ մրցունակության ապահովման նպատակով։

Այս պատձառով շարունակելի է կրթության և գիտության համակարգում բարեփոխումների իրականացումը, որպեսզի պահպանված լինեն վերջին տարիներին անցկացված բարեփոխումների գլխավոր ձեռքբերումները։

Անհրաժեշտ է դպրոցական ինֆրաստրուկտուրայի հաջորդական նորացում, բոլոր դպրոցների բարեկարգում, անհրաժեշտ ռեսուրսներով ապահովում՝ ըստ ժամանակակից պահանջմունքների։ Անհրաժեշտ է պահպանել մեկ աշակերտի համար սահմանված ուսումնական դրամաշնորհը, միաժամանակ դրամաշնորհի աձը, ինչը համակարգին հնարավորություն կտա աձեցնել մանկավարժների աշխատավարձը և ուսումնական գործընթացի համար անհրաժեշտ մնացած ծախսերը մոտեցնել միջազգային չափորոշիչներին։

Անպայման դպրոցի կառավարման բերկետները պետք է կենտրոնացված լինեն ընտրված հոգաբարձուների խորհրդի ձեռքում։ Դպրոցական կրթության կառավարման ապակենտրոնացման պայմաններում պետությունը կազմում է ազգային ուսումնական պլան և իրականացնում կրթութան որակի վերահսկում, իսկ անմիջապես դպրոցի կառավարումը, բյուջետի տնօրինումը, ուսումնական նպատակներին հասնելու համար՝ անհրաժեշտ մանկավարժական և մեթոդական մոտեցումների կատարելագործումը դպրոցի ինքնակառավարման իրավասություններին է վերաբերում։

Բարձրագույն կրթության ուղղությամբ անպայման է դեպի համալսարանի լրիվ ակադեմիական, վարչական և ֆինանսական ինքնավարություն հաջորդական քայլը։ Ժամանակակից քաղաքակիրթ բարձրագույն կրթության համակարգը և գիտությունը անհնար էպատկերացնել առանց ակադեմիական ազատության։ Այս պատձառով համալսարանի ինքնավարությունը պետք է լինի ժամանակակից վրացական կրթական համակարգի հիմնարար սկզբունքներից մեկը։

Բարձրագույն ուսումնական համակարգը պետք է ապահովի միջազգային մակարդակի կրթություն Վրաստանի երիտասարդության գլոբալ մրցունակության համար ինչպես բակալավրիատի, այնպես էլ մագիստրատուրայի մակարդակներում, այս թվում նաև Բոլոնիայի գործընթացի շրջանակներում եվրոպական և միջազգային ակադեմիական համակարգում ինտեգրման Ճանապարհով։

Բարձրագույն կրթության և գիտական հետազոտությունների ինֆրաստրուկտուրան պետք է լինի ինտեգրված և ապահովի մանկավարժական և գիտական գործընթացների իրավասությունները։

Ազգային շարժման կողմից իրականացված բարեփոխումների արդյունավետ ուղղություններից մեկը միասնական ազգային քննություններն են, որն ապահովում է շրջանավարտների միջև բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ ընդունվելու արդարացի, համահավասար պայմանների ստեղծումը։ Առաջիկա փուլում պետք է լինի միասնական ազգային քննությունների և միջնակարգ դպրոցի ավարտական քննությունների

ինետգրացիա։ Աշակերտն այլևս կարիք չի ունենա երկու տիպի քննություն հանձնելու։

Անհրաժեշտ է համալսարանների ֆինանսավորման դրամաշնորհային սկզբունքի պահպանումը պետության կողմից և հատկապես բարձրագույն հաստատությունների միջև իրավական հավասարության պահպանումը։ Անհրաժեշտ է դրամաշնորհային գումարի աձ ինչպես բակալավրիատի, այնպես էլ մագիստրատուրայի և դոկտորանտուրայի փուլերում։

Միասնական ազգային շարժման կարծիքով առաջնային է տեխնոլոգիաների ոլորտում կրթության և զարգացման պետական աջակցությունը, ինչի հիանալի օրինակ էր Բաթումիի Ամերիկյան տեխնոլոգիական համալսարանի նախագիծը։ Այս և նման նախագծերը պետք է երկարացված լինեն պետության և մասնավոր նախաձեռնողների աջակցությամբ։ Նաև պետք է երկարացվի աշխարհի լավագույն համալսարաններում մագիստրատուրայի ծրագրերով՝ մեր ուսանողների ուսումնառության ֆինանսավորումը։

Մասնագիտական կրթության զարգացումը կարևորագույն խնդիրներից մեկն է։ Մասնագիտական կրթության համակարգը պետք է պատասխանի տեղական և գլոբալ շուկայի պահանջներին, պետք է լինի առավելագույնս բազմերանգ և իրականացվի բիզնեսի հետ սերտ կոոպերացիայի Ճանապարհով։

#### ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Միասնական ազգային շարժումը ուղղված է Վրաստանում բնակչության համար որակով ապրանքների և ծառայությունների հասանելի դարձնելուն։ Վրաստանի տնտեսական քաղաքականության նպատակը պետք է լինի աշխատատեղերի ստեղծման աձը և այս նպատակներին հասնելու համար մրցակցային աշխատանքի շուկայի կազմավորումը։ Էկոնոմիկայի

և քաղաքացիների մրցունակության ամի համար կարևոր գործոն է մասնագիտացված աշխատավոր ուժերի պատրաստմանը նպաստելը։

Նոր աշխատատեղեր բացելու գործընթացի խթանման նպատակով անհրաժեշտ է նվազեցնել հարկերն այնպես, ինչպես նախատեսված էր հարկային օրենսգրքում 2012 թվականի դեկտեմբերին ընդունված փոփոխություններից առաջ, որպեսզի առավելագույնս պահպանված լինի աշխատանքի շուկայի ազատությունը։ Ցածր հարկերը նշանակում են ավելի ներդրումներ (ինվեստիցիաներ), ավելի տնտեսական ակտիվություն, ավելի աշխատատեղեր և ցածր գներ։

Աշխատատեղերը ստեղծում են բիզնես։ Այս պատձառով, Միասնական ազգայինշարժմանկարծիքով,անվտանգությաննկայունությանապահովումը մասնավոր բաժանմունքում կարևոր է աշխատանքի հասանելության համար։ Համապատասխանաբար պետք է հայտարարվի 5-ամյա սառեցում այնպիսի օրենսդրական փոփոխությունների, որոնք ազդեցություն ունեն երկրի ֆինանսական-տնտեսական միջավայրի վրա։ Օրենսդրական մարմինը պետք է ընդունի օրենք ֆինանսատնտեսական բնույթի հանցագործության համաներման և փակ հարկերի օրինականացման վերաբերյալ, տեղի պետք է ունենա ֆինանսատնտեսական բնույթի հանցանքի ապաքրեականացում, արգելվի առանց դատարանի թույլտվության մասնավոր սեփականության մեջ գտնվող ընկերությունների վերստուգում պետական վերահսկող մարմինների կողմից, Մարդու պաշտպանի ամենամյա հաշվետվության մեջ պետք է ավելացվի Խորհրդարանին տնտեսական ազատության մասին տեղեկատվություն ներկայացնելու պարտավորություն։

Աշխատանքի աճը անհնար է առանց արտասահմանյան ներդրումների։ Այս պատճառով էլ Միասնական ազգային շարժումը աշխատում է, որպեսզի ապահովված լինի երկրի մակրոտնտեսական տվյալների պահպանումը, իսկ հնարավորության դեպքում՝ կատարելագործումը, որպեսզի տեղի ունենա Կառավարության անկախ վարկանիշում Վրաստանի դիրքորոշումների կատարելագործում։ Սա նշանակում է ավելի շատ ներդրումներ, հարկերի ցածր տոկոսային դրույթներ, աճող բիզնեսի ակտիվացում և նոր աշխատատեղեր։

Կարևոր է, որ աշխատատեղեր ստեղծվեն ոչ միայն քաղաքներում, այլև գյուղատնտեսական մթերքների մշակման արտադրություններ գործեն շրջկենտրոններում, ինչը կաձեցնի պահանջը գյուղատնտեսական որակով մթերքների, ինչն իր հերթին գյուղատնտեսության մեջ նոր ներդրումների հիմք կհանդիսանա։

#### ՄԱԿՐՈԷԿՈՆՈՄԻԿԱ

Միասնական ազգային շարժման կարծիքով պետք է գործնական քայլեր արվեն ֆիսկալ համակարգի ապակենտրոնացման համար։ Ֆիսկալ համակարգի ապակենտրոնացումը նկատի ունի տեղական ինքնակառավարման միավորներին որոշակի ֆիսկալ կարողությունների փոխանցում։ Այսպիսի համակարգի իրագործումը կամրացնի տեղական ինքնակառավարումները, նրանց կզինի առավել պատասխանատվությամբ և կստեղծի մրցակցային միջավայր տարբեր ֆիսկալ համակարգերի միջն։

Նման ապակենտրոնացումից հետո կարևոր է, որ տեղական ինքնակառավարվող միավորը ստանա նույնքան հարկային եկամուտ՝ հարկերի մրցակցային սկզբունքի հիման վրա, որքան անհրաժեշտ կլինի նրանց փոխանցվող իրավասությունները արդյունավետ ձևով իրագործելու համար։ Միաժամանակ, պահպանված պետք էլինի երկրի մակրոտնտեսական կայունությունը և չպետք է տեղի ունենա երկրի բյուջետում հարկային եկամուտների այնպիսի նվազում, որ խնդիրներ ստեղծվեն կենտրոնական կառավարության կողմից սեփական իրավասությունների իրականացման գործընթացում։

Միասնական ազգային շարժումը ընդունում է, որ դեպի բարօրություն ուղին մարդու հիմնական իրավունքն է, և դրա առավելագույն իրագործումը միայն ազատ միջավայրում է հնարավոր։ Յուրաքանչյուր քաղաքացու բարօրության ապահովման համար, Միասնական ազգային շարժման կարծիքով, Վրաստանը պետք է ունենա երկրի կայուն զարգացման այնպիսի մոդել, որը հիմնվում է տնտեսական միջավայրի ստեղծման վրա։

Մա արտահայտվում է մակրոտնտեսական և առողջ արժութային քաղաքականությամբ, ցածր հարկերով, կապիտալի ներգրավման համար անհրաժեշտ ներդրումային միջավայրի կատարելագործմամբ, նպատակային սոցիալական ծրագրերի ներկայացմամբ։

Միասնական ազգային շարժման տնտեսական քաղաքականության գլխավոր նպատակը երկրի շտապ տնտեսական զարգացումն է, աշխատատեղերի ստեղծումը, աղքատության և գործազրկության վերացումը, բնակչության կենսական մակարդակի բարձրացումը և այս ամենի արդյունքում առավել բարեկեցիկ, զարգացած և տնտեսական կայունության ապահովումն է Վրաստանի լուրաքանչյուր քաղաքացու համար։

Արագ և կայուն տնտեսական զարգացման թափի այսօրվա նվազումը խնդիր է Վրաստանի համար։ Տնտեսական անհամապատասխան տեմպով զարգացումը և գործազրկության բացարձակ աձը կարող է նպաստել սոցիալական լարվածությանը և սպառնալ երկրի զարգացմանը, կայունությանը և ազգային անվտանգությանը։

Վրաստանը կարևոր էներգետիկական միջանցքների անբաժանելի մաս է։ Վրաստանի Սև ծովյան նավահանգիստները, Բաքու-Սուփսի և Բաքու-Թբիլիսի-Ջեյհանի նավթամուղները, ինչպես նաև Բաքու-Թբիլիսի-Էրզրումի գազամուղը արդեն գործող, ռազմավարական նշանակություն ունեցող նախագծեր են։

Այս ամենը մեզ է ներկայացնում այն դերը, որն ունի Վրաստանը Կասպից ծովի և Միջին Ասիայի տարածքներից՝ մնացած երկրների հետ էներգառեսուրսների այլընտրանքային ձանապարհներով մատակարարման գործընթացում, Միասնական ազգային շարժումը կոչված է ապահովելու դրանց արդյունավետ գործունեությունը և այլ հեռանկարային նախագծերի զարգացումը։

Միասնական ազգային շարժման կարծիքով Վրաստանի համար առաջնային է երկրի էներգաանկախության հաստատումը։ Այս տեսակետից կարևոր է էներգամատակարարման աղբյուրների դիվերսիֆիկացիայի պահպանումը։

Վրաստանը պետք է դառնա էլեկտրաէներգիայի խոշոր տարածաշրջանային արտահանող, ինչի համար էլ էներգիայի մշակման աձից բացի անհրաժեշտ է երկրներն իրար կապող նոր փոխադրող գծերի կառուցում նույնպես։

Միջազգային և տեղական նախագծերի իրականացման համար մեծ նշանակություն պետք է տրվի էկոլոգիական անվտանգությանը։ Ակտիվորեն պետք էշարունակվիօտարերկրյաինվեստորներիհետհամագործակցությունը էներգիայի օգտագործման աղբյուրների վերականգնման առումով։ Երկրի էներգետիկ քաղաքականության կարևոր գերակայություններից մեկը պետք է մնա հիդրոռեսուրսների առավել արդյունավետ յուրացումը։

Կարևոր է Վրաստանի տրանսպորտային ինֆրաստրուկտուրայի զարգացումը՝ նրա տրանսպորտային, տարանցիկ և հաղորդակցական ֆունկցիայի ամրացման նպատակով։ Բաքու-Թբիլիսի-Կարսի երկաթուղային մայրուղին, որի միջոցով էլ Վրաստանը լիարժեքորեն կմիանա միջազգային երկաթուղային միություններին, կնպաստի Արևելքի և Արևմուտքի միջև տնտեսական կապերի զարգացմանը և Եվրոպայի տնտեսական տիրույթի հետ Վրաստանի էլ ավելի մոտենալուն։ Անակլիայի ծոցում Լազիկայի նավահանգստի կառուցումը Վրաստանը կհանի տրանսպորտային ֆունկցիայի նոր բարձունքի։

Միասնական ազգային շարժման կարծիքով, պետք է արագացվեն Եվրամիության հետ մերձեցումը և նոր արտահանման շուկաների բացումը, որոշակի, խոր և հիմնավոր ազատ առնտրական համաձայնությունների ձևակերպումը Եվրամիության հետ և ազատ առնտրական համաձայնությունների բանակցությունները ԱՄՆ-ի հետ։

Միասնական ազգային շարժումը կարծում է, np Վրաստանի մակրոտնտեսական կայունության ամրապնդումը պետք է կատարվի վարչությունների կատարելագորման հարկային lı պարզեցման, ֆիսկալ կալունության պահպանման համար բլուջետալին դեֆիցիտի հաջորդական նվազեցման, կոնսերվատիվ ֆիսկալ և առողջ արժութային քաղաքականության անցկացման, գնաձի նվազագույն մակարդակի հասնելու և պահպանման, հանրային ծախսերի նվազեցման և պետական պարտքի նվազեցման ձանապարհով։

Միասնական ազգային շարժումը ձգտում է Վրաստանում ստեղծել բնակչության համար որակով ապրանքի և ծառայության հասանելության նախապայման։ Վրաստանի տնտեսական քաղաքականության նպատակը պետք է լինի աշխատատեղերի աձը և այս նպատակներին հասնելու մրցակցային աշխատանքային շուկայի կազմավորումը։ Տնտեսական և քաղաքացիների մրցունակության աձի համար կարևոր գործոն է հանդիսանում մասնագիտացված աշխատուժի պատրաստմանը նպաստելը։

#### ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Կարևոր է, որ աշխատատեղեր ստեղծվեն ոչ միայն քաղաքներում, այլև գյուղատնտեսական մթերքների մշակման արտադրամասեր գործեն շրջկենտրոններում։ Սա կաձեցնի պահանջը գյուղատնտեսական որակով մթերքների, ինչը իր հերթին գյուղատնտեսության մեջ նոր ներդրումների հիմք կհանդիսանա։

## ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄ

Վրաստանի սոցիալական քաղաքականությունը պետք է նպաստի աղքատութան վերացմանը, կենսական մակարդակի բարձրացմանը և ամուր միջին խավի ձևավորմանը։ Միասնական ազգային շարժման կարծիքով այս նպատակով անհրաժեշտ է աշխատատեղեր բացելու համար լավագույն միջավայր ստեղծել, ինչպես նաև սոցիալական ապահովության համակարգի այնպիսի զարգացումը, որ այն է՛լ առավել լինի ուղղված աղքատութան սահմանի ստորոտում գտնվող ընտանիքների նպատակային սոցիալական օգնությամբ ապահովմանը։

#### ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Վրաստանի առողջապահության պահպանման քաղաքականության խնդիրը պետք է լինի բժշկական ծառայության որակի և հասանելության կատարելագործմանը նպաստելը։ Միասնական ազգային շարժումը կարծում է, որ պետք է շարունակվեն առողջապահական ինֆրաստրուկտուրայի ռեաբիլիտացիայի նախագծերը, որպեսզի մեր քաղաքացիները բոլոր շրջաններում բարձր չափորոշիչներով և արդյունավետ կարողանան բուժվել։ Այս պատձառով անհրաժեշտ է ապահովագրական համակարգի մոդեռնիզացիա, այս ոլորտում առողջ մրցակցության հաստատում, քաղաքացիների համար մասնավոր կամ պետական ապահովագրական սխեմաների կատարելագործում։

Անպայման է, որ ապահովագրական փաթեթները ներառեն դեղորայքի ընդլայնված թվարկում, ինչը սոցիալապես անապահով բնակչության համար կվճարվի պետության կողմից, իսկ նշանակալի զեղչերից կօգտվեն տարբեր խմբերի ներկայացուցիչները։

Դեղագործական բաժանմունքում գործունեությունը պետք է հիմնվի մրցակցության վրա, ինչը կնվազեցնի գները և կապահովի բնակչության համար որակով և արդյունավետ դեղորայքի մատակարարումը։

Առաջին անգամ առողջապահությունը, գյուղական և ընտանեկան բժշկի ինստիտուտը առավել պետք է լինեն աջակցված ֆինանսապես և ապահովագրական սխեմաներում ընդալայնված ձևով միացված լինելու ձանապարհով։ Բնակչության առողջության վիձակի ցուցանիշի կատարելագործման համար անհրաժեշտ է հասարակական առողջապահության համակարգի զարգացում, ջանքեր՝ առողջ կենսակերպի առաջընթացի համար.

## ԲՈՒՐՋԱՆԱՁԵ - ՄԻԱՄՆԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹՅՈՒՆ

#### **ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ**

Տեղական իշխանությունը պետք է հոգա մանկավարժների վերապատրաստման և մասնագիտացման կատարելագործման աշխատանքների կազմակերպման և ֆինանսավորման մասին, հատկապես գյուղերը, որտեղ մասնագիտացված ուսուցիչների պակաս կա, պետք է ապահովել կադրերով և բոլոր անհրաժեշտ պայմաններով։ Անհրաժեշտ է կանխել փոքր կոնտինգենտով դպրոցների փակվելը, ինչը նպաստում է գյուղի դատարկվելու գործընթացին։

Նախադպրոցական հաստատություններում աշխատող դաստիարակների՝ մանկավարժի կարգավիձակը պետք է վերականգնել։ Անհրաժեշտ են բարեփոխումներ մանկավարժների վարձատրման գործընթացում. բարձրացնել մանկավարժների աշխատավարձը, որպեսզի այն նշանակալիորեն գերազանցի առկա կենսական նվազագույնը և հանրային սեկտորի ղեկավարների աշխատավարձին հավասար դառնա։

Գյուղերը արագ համացանցով ապահովելը մե առաջնային խնդիրներից մեկն է։ Կարևոր է նաև նոր գրադարանների հիմնադրումը՝ գրադարաններ ինչպես տպագիր, այնպես էլ էլեկտրոնային գրքերի համար։

#### ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Գյուղատնտեսությանզարգացման և ձիշտ պլանավորման դեպքում ռացիոնալ ձևով կլինեն օգտագործված ռեսուրսները (հողը, ջուրը, արոտավայրերը և այլն), ինչ արդյունքում կստանանք տեղական ծագման բարձր որակի (և ոչ միայն գենետիկորեն ձևափոխված) մթերք, իսկ ավելացող մթերքը կլինի հումքային բազա մանր և միջինվերամշակող ձեռնարկությունների համար։

Կբացվեն լրացուցիչ աշխատատեղեր, իսկ գյուղացին աշխատանքին համապատասխան աշխատավարձ կստանա։

## ՄԱԿՐՈԷԿՈՆՈՄԻԿԱ

Ժողովրդավարության հիմքը ինքնակառավարումն է։ Ինքնակառավարվող միավորների իրավասությունները և ֆինանսական ռեսուրսները պետք է աձեն, որպեսզի դրանք համապատասխանաբար ապահովեն տեղական ինֆրաստրուկտուրայի կարգավորումը և բնակչությանը՝ հանրային ծառայությունների մատուցումը։

Հիմա կստեղծվի իրական ինքնակառավարման հասնելու և յուրաքանչյուր քաղաքացու՝ ակտիվորեն տեղական կառավարման մարմինների կողմից որոշումների ընդունման և իրականացման վերահսկողության գործընթացում ներգրավելու հնարավորություն,

- ինքնակառավարման մարմիններին Տեղական պետք համապատասխան իրավասություններ և կայուն ֆինանսական ռեսուրսներ,որպեսզինրանքապահովենկենսունակսոցիալ-տնտեսական զարգացումը։ Միաժամանակ տեղական ինքնակառավարումներին պետք է մնան տեղում արտադրվող մթերքներից գանձվող հարկերի մեծ մասը, որպեսզի եկամտային գումարները օգտագործվեն տեղական ինֆրաստրուկտուրայի զարգացման տեղական բնակչության և հիմնախնդիրների լուծման համար։
- Ելնելով առանձնահատուկ պահանջներից և ներուժից, պետք է մշակել զարգացման երկարաժամկետ ծրագրեր, որոնց իրականացումը տեղում կայուն զարգացմանը կնպաստի։
- Բոլոր ինքնակառավարվող քաղաքների և շրջանների համար անհրաժեշտ է մշակել զարգացման երկարաժամկետ պլան, որպեսզի պահպանվեն կոլորիտային թաղամասերը և թույլ չտրվի մշակութային ժառանգության հուշարձանների դեմ ոտնձգությունը, անհրաժեշտ է ապահովել քաղաքի և գյուղի կենսամակարդակների տարբերության լիկվիդացումը։

Այսօր էլ, ինչպես մինչև 2012 թվականի հոկտեմբերի 1-ը, տեղական բյուջետը հին և նոր իշխանությունների ներկայացուցիչների բարօրությանն է ծառայում։ Մենք կհասնենք այն բանին, որ տեղական բյուջետը ուղղված լինի քաղաքացիներին և ոչ թե տեղական պաշտոնյաներին։

Անհնար է քաղաքի կամ տարածաշրջանի տնտեսական հիմնախնդիրների լուծումը՝ երկրի ընդհանուր ենթատեքստից մեկուսացված, առանձին վերցված։ Այս պատձառով, մեր նախաձեռնությամբ, երկրում ներդրումային միջավայրը կատարելագործելու և իրական, կայուն տնտեսական առաջընթացի ապահովման համար կիրականացվի հարկերի նվազեցում, մասնավորապես.

- Քայլ առ քայլ, 3 տարվա ընթացքում աստիձանաբար պետք է նվազեն. եկամտային հարկը՝ 20-իցմինչև 12 տոկոս, եկամտային հարկը՝ 15-իցմինչև 10 տոկոս, դիվիդենտի հարկը՝ 5-ից մինչև 2 տոկոս։ Սա նշանակալիորեն կնպաստի երկրում ներդրումային միջավայրի կատարելագործմանը և խթան կհանդիսանա մանր և միջին բիզնեսի զարգացման համար։ Հարկերի նշված դրույքաչափերի նվազեցմամբ առաջացած բյուջետի եկամտային մասի հնարավոր նվազումը առաջին փուլում կփոխհատուցվի մի կողմից տնտեսական միջավայրի կատարելագործմամբ, և մյուս կողմից պետական ապարատի բյուրոկրատական ծախսերի պակասեցմամբ։
- Անհապաղորեն պետք է անցկացվի այնպիսի քաղաքականություն, որը բյուջետի կամ ժողովրդի փողի ծախսումը երկրի և ժողովրդի նյութական վիճակին համապատասխան կդարձնի։
- Տեղական կառավարման մեջ կարգելվեն անձնական ավտոմեքենաները,
  ինչով լրջորեն կնվազեն բյուջետի ուռձացած ծախսերը։ Գոյություն
  կունենա միայն միասնական, սահմանափակ ավտոպարկ, որը
  պաշտոնյաները ծառայողական կարիքների համար կօգտագործեն։
  Այս առաջարկը կիրականացնի նաև կենտրոնական իշխանությունը,
  որպեսզի խնայվեն պետական բյուջետի հարյուրավոր միլիոններ կազմող
  գումարները։
- Վրաստանի տարածաշրջանների տնտեսական զարգացման համար անհրաժեշտէներդրումներիներգրավում։ Հարկայինքաղաքականության առավել լիբերալիզացման շնորհիվ, կարձ ժամանակում հնարավոր կդառնա արագ թափով երկրի տնտեսական զարգացումը։ Հայտնի

է, որ սրա համար շատ որոշումներ ընդունված են կենտրոնական կառավարության մակարդակով, թեպետ տեղական մակարդակով էլ է հնարավոր ներդրումներին գրավող միջավայրի ստեղծումը։ Բացի այս, տեղական ինքնակառավարումը կարող է հանրայնացնել սեփական շրջանը կամ քաղաքը՝ արտասահմանում բարեկամ քաղաքների և տարածաշրջանների հետ համագործակցությամբ։

- Առանձնահատուկուշադրություն էպետք դարձնել այսպես կոչվածներքին ձանապարհների կարգավորմանը։ Կենտրոնական ձանապարհների և մայրուղիների կառուցմամբ հետին պլանում են մնացել գյուղերի և ավանների բնակիչների շահերը։ Ճանապարհների բացակայությունը տվյալ վայրի համար մնում է հիմնախնդիր, ինչ խանգարում է բիզնեսի ինֆրաստրուկտուրայի զարգացմանը։
- Պետք է շարունակել Կախեթիի մայրուղու, ինչպես նաև Ռուսթավին Թբիլիսիին կապող նոր մայրուղու կառուցումը՝ Մցխեթայի ուղղությամբ։
- Տարանցիկ երկաթուղու կառուցման աշխատանքը, որը գործնականում արդեն 80 տոկոսով կատարված է, այլընտանք չի ցուցաբերում, թեպետ ներկա իրավիձակում այն գնահատվում է որպես չափազանց վատ որոշում՝ բարձր գնի, ցածր գործառնական արագության, Թբիլիսյան ծովին մոտ լինելու և այստեղից ելնելով՝ Թբիլիսիին խմելու ջուր մատակարարելու համակարգի ռիսկերի աձի տեսակետից։ Երկաթուղու կառուցումը համապատասխան ձշգրիտ նկատառումների հիման վրա պետք է շարունակվի։

### ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Գյուղատնտեսությունը երկրի համար կարևորագույն բաժին է։ Վրաստանը գյուղատնտեսական ավանդույթների երկիր է։ Երկրի և ժողովրդի բարեկեցությունը նշանակալի չափով կախված է գյուղատնտեսության վերածննդից։

- Անհրաժեշտ է գյուղատնտեսության զարգացման ռազմավարության տեսակետի և կոնցեպցիայի ստեղծում և ոչ թե առանձին ուղղություններով հանպատրաստից որոշումների ընդունում։
- Պետությունը պետք է հոգա գյուղացիների և ագարակատերերի

հզորացման, նրանց կողմից ժամանակակից պահանջների յուրացման և ծանոթացման մասին։

- Անհրաժեշտ է նպաստել ֆինանսավորման արդյունավետ համակարգի կազմմանը։ Գյուղատնտեսական համակարգում աշխատողների համար երկարաժամկետ, ցածր տոկոսային դրույքով վարկերը մատչելի պետք է լինեն։ Գյուղատնտեսական մթերք արտադրողներին արտոնություն պետք է տրվի, որպեսզի կործանման եզրին հասած համակարգը վերածնվի և մարդկանց համար նորմալ կենսական պայմաններ ստեղծվեն։
- Կարևոր է, որ զարգանա ապահովագրական համակարգը, որը կապահովի գյուղացուն և ագարակատերերին երաշտ տարիների դեպքում սնանկանալուց և պարտքեր կուտակելուց, ինչպես նաև բերքի պաշտպանության ժամանակակից կամ նախկինում գոյություն ունեցող տեխնոլոգիաներով (կարկուտից և այլ տարերային աղետներից պաշտպանիչ միջոցներով)։
- Գյուղացուն պետք է տրվի մատչելի գներով տեխնիկա վարձակալելու հնարավորություն։ Մենք կստեղծենք մթերքի առաքման մեծածախ առևտուր և մթերքի ժամանակակից պահանջներին համապատասխան պահեստային կենտրոններ։
- Եկամտի պաշտպանությունն ապահովված պետք է լինի տեղերում պահեստների և սառնարային տնտեսությունների ստեղծմամբ։
- Խստագույն հսկողություն պետք է սահմանվի արտասահմանից սերմի և նոր տեսակների ներդման և կիրառության համար։
- Պարենային արտադրամասերը չպետք է ստանան նվազագույն փոխհատուցում, որը նրանց կողմից արված ծախսերն էլ չի կարողանա փակել։ Անհրաժեշտ է գյուղատնտեսական ապրանքների գնանշման պետական քաղաքականության մշակում և պարենային մթերքի արտադրության խթանում։
- Անհրաժեշտ էժողովրդին վերադարձնել նրան պատկանող, ապօրինաբար յուրացված հողամասերը։
- Անհրաժեշտ է կարգավորել ոռոգման ջրի, հողատարածքների և արոտավայրերի հարցը։
- Պետք է արգելել արտասահմանցիներին հող վաձառելը և այն փոխարինել երկարաժամկետ վարձակալությամբ՝ տեղական բնակչությանը աշխատատեղեր հատկացնելու պայմանով։

## ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մենք կընդլայնենք սոցիալական օգնության ծրագրերը բնակչության այն խավի համար, որը դրա կարիքն առանձնահատուկ ձևով ունի։ Բոլոր թոշակառուների և կարիքավորների առողջապահական պետական ծրագրերը կապահովվեն տեղական բյուջետից և էլի՝ անհրաժեշտ դեղորայքի համար ամիսը 25-լարիանի հավելում կտրվի։

Անհրաժեշտ է կարիքավորների նույնականացման կարգավորում՝ ամբողջ երկրի մասշտաբով, ինչը տեղական ինքնակառավարումը պետք է իրականացնի։ Բնակելի տարածքով ապահովելուց բացի, անհրաժեշտ է նրանց պետական առողջապահական և սոցիալական ծրագերում ներգրավել։ Բնակչության այս խավի համար անհրաժեշտ է առողջապահական լրացուցիչ ծրագրեր գործարկել։

Կընդունվեն օրենսդրական և վարչական միջոցներ, որպեսզի պաշտպանված լինեն տարհանման վտանգի դեմ կանգնած հազարավոր ընտանիքներ։

Կմշակենք և կիրականացնենք երեխաների և դեռահասների սպորտայինառողջապահական ակտիվությանը նպաստող հատուկ կոմպլեքսային ծրագիր (համապատասխան շենքերի կառուցում, բնակչության սոցիալապես անապահով շերտերի համար հասանելի կդառնան սպորտային ուսումնական հաստատությունները և խմբակները), բնակչության նպատակային խմբերի համար կիրականացնենք առողջարանների, կուրորտների տիպի առողջապահական ծրագրեր։

Ժողովրդագրական հարցը անմիջականորեն կապվում է ազգային անվտանգության և երկրի զարգացման հետ։ Մեր հաղթանակի դեպքում կմշակվի ընտանիքներին և միայնակ ծնողներին օգնելու հիմնական սոցիալական փաթեթ՝ նրանց լրացուցիչ սոցիալական օգնության, աշխատատեղերով ապահովելու, բիզնեսի ձևավորման, կենցաղային հիմնախնդիրներն հաղթահարելու համար։ Համապատասխան օրենք ընդունելուց առաջ տեղական ինքնակառավարման մեջ այս նպատակով կստեղծվեն հատուկ հասարակական հանձնաժողովներ։

Բնակչության ամենաչքավոր շերտերի համար առողջ սնունդը շռայլություն է։ Պետության ցինիկ վերաբերմունքը նրանց նկատմամբ այսպիսին է. ով փող չունի թանկարժեք մթերքների ձեռքբերման համար, նա էժան (համապատասխանաբար՝ անորակ կամ ընդհանրապես վնասակար) մթերքներ պետք է գործածի։ Մեր հաղթանակի դեպքում խոստանում ենք, որ այս վերաբերմունքը կփոխվի, ապրանքների վնասակարությունը խստիվ կվերահսկվի, որպեսզի բացառվի բնակչությանը անորակ և վնասակար ապրանք մատակարարելը։

Գյուղի բնակչության ծանր սոցիալ-տնտեսական վիձակից ելնելով, ներկա գլխավոր հիմնախնդիրներից մեկը շարունակում է մնալ բնակչության սոցիալական պաշտպանության միջոցառումների անցկացումը։ Այս նպատակով մունիցիպալ բյուջետում նկատի են առնված համապատասխան հանձնարարություններ, որոնց ծախսերը իրականացվում են սակրեբուլոյի կողմից սահմանված գերակայություններին համապատասխան։ Նպատակային ենք դիտում բնակչության և հասարակության ակտիվ մասնակցությամբ տեղի ունեցող սոցիալական փաթեթի գերակայությունների սահմանումը։ Բոլոր հետաքրքրված կողմերին կտրվի հնարավորություն, որպեսզի մասնակցեն սոցիալական փաթեթի տնօրինման հանձնաժողովի աշխատանքին։

## ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Առողջապահությունը բոլոր քաղաքացիների համար մատչելի պետք է դառնա։ Շեշտը հիմնականում անհրաժեշտ է դնել հիվանդությունների վաղ ախտորոշման և բուժման վրա, ինչը գերադասելի է և՛ հիվանդների, և՛ երկրի տնտեսության համար։ Մարդիկ գումարի բացակայության, ոչ կայուն եկամուտների պատձառով չեն կարող հետևել առողջ կենսակերպին, ինչը նշանակում է որոշակի տարիքում որոշակի պրոֆիլակտիկ հետազոտություններ և միջոցառումներ՝ բուժական հաստատություններում, այցելություն բժշկին։ Այս պատձառվ մենք որքան հնարավոր է շատ նման ծառայություն պետք է մատուցենք նպատակային ռիսկի խմբերին և առավելագույնս ապահովենք նրանց։

Բարեփոխումներով առողջապահության համակարգում հաջողության չենք հասնի առանց բժիշկների, բժիշկների աշխատանքային պայմանների կատարելագործման։ Առողջապահական համակարգր յրիվությամբ սեփականաշնորհված է։ Չպետք է թույլ տանք, որ գործատուհ, մասնավոր սեփականատիրոջ անվերապահ դիկտատուրան տարածվի վարձու մասնագետների վրա։ Պետական պատվերին առողջապահական ցանցում պետք է ուղեկցեն ստանդարտները, այս թվում՝ առողջապահական հանձնախմբի աշխատանքի արժանի հատուցման պարտավորությունը։ Առանձնակի ուշադրություն պետք է հատկացվի նախկին համայնքի բժիշկներին (այժմ՝ ընտանեկան բժիշկներ են կոչվում), բնակչության համար առաջին ընդհանուր բժշկական օգնություն գուզաբերող մասնագետներին, պայմանները, դրդապատձառը իրատեսորեն որպեսզի նրանց համապատասխանեն առկա պահանջներին։

## «Ոչխորհրդարանային ընդդիմություն» բլոկ (Կախա Կուկավա, Փիքրիա Չիխրաձե)

#### **ԿՐ**ԹՈՒԹՅՈՒՆ

Այսօր տարածաշրջաններում բնակվող ընտանիքների համար սահամանափակված են մշակութային հետաքրքրությունները բավարարելու հնարավորությունը և այս ոլորտում ձեռքբերումները։

Քաղաքում ապրող դեռահասների համեմատությամբ կրթության հասանելությունը տարածաշրջաննեում շատ ավելի ցածր է։ Գյուղերի շատ դպրոցներում ապարդյուն անցավ այսպես կոչված օպտիմիզացիայի գործընթացը։

Մենք կարծում ենք, որ պետք է վերացվեն տարածաշրջաններում մշակութային կյանքի զարգացման մեջ գոյություն ունեցող տագնապալի ձախողումը։

Առկա վիձակի բարելավման նպատակով.

- Բոլոր շրջաններում և գյուղերում կբացվեն ակումբներ, որոնք կստանձնեն մշակութային կենտրոնների ֆունկցիան,
- Ոչ մի շնորհալի մարդ չի մնա առանց աջակցության, այս նպատակով արհեստավարժական հաստատություններ կբացվեն նաև տարածաշրջաններում և նրանց համար ուսուցումը կլինի պետության հաշվին,
- Կկատարվի գրադարանների ցանցի մոդեռնիզացիա բոլոր շրջաններում։ Համակարգչային տեխնոլոգիաներ կտեղադրվեն Վրաստանի բոլոր գրադարաններում, այս թվում՝ դպրոցական գրադարաններում,

- «Կրթութան ապահովման» հատուկ միջոցառումներով կկատարվի այն նշանակալիորեն աձած դժվարությունների (ծանրաբեռնվածության) նվազեցումը, որը հառնում է միջին ընտանիքի համար՝ երեխաներին կրթության տալու ասպարեզում,
- Կրթությունը կախված չի լինի ծնողների եկամուտներից, իսկ մանկապարտեզներում դաստիարակվողները հավասարապես կունենան հնարավորություն օգտվելու տարբեր տեսակի խմբակների ծառայություններից,
- Առաջնություններից մեկը կլինի վրաց լեզվի, որպես Վրաստանի մշակութային և տեղեկատվական միավորի պահպանման երաշխիքի զարգացումը։

#### ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Գլխավոր պայմաններից մեկը, որ չիրականացվեց 2012 թվականի ընտրություններից հետո, տնտեսության վերածնունդը և բնակչության՝ աշխատանքով ապահովումն է։

Մանր և միջին բիզնեսը, անհատ ձեռնարկությունները ոչ մի աջակցություն և քաջալերանք չեն զգում, տնտեսության զարգացումը շարունակում են արգելակել մոնոպոլիաները, հասարակ քաղաքացիների համար գործնականում անհնար է թեկուզ ընտանեկան միկրոբիզնեսի ձեռնարկումը։

Մենք մշակել ենք մանր և միջին բիզնեսին աջակցելու ծրագիր, որը կնպաստի այն բանին, որ հասարակ քաղաքացիները սկսեն իրենց բիզնեսը, աշխատանքի անցնեն, եկամուտ ստանան,

• Էկոնոմիկայի զարգացման կարևորագույն առաջնությունը մենք հայտարարում ենք մանր բիզնեսին օժանդակելը, ինչի շնորհիվ կստեղծենք հարյուր հազարավոր աշխատատեղեր և նշանակալիորեն կնվազեցնենք գործազրկությունը երկրում։ Այս նպատակով.

- Կստեղծենք մանր բիզնեսի զարգացման հիմնադրամ, որը բիզնես սկսել և ծավալել բոլոր ցանկացողներին կտա ցածր տոկոսային, տարեկան 4-6-%-անի երկարաժամկետ վարկ,
- Հիմնադրամը տարեկան միջինը 10 000 նախագիծ կֆինանսավորի, ինչը միջին հաշվով 40 000 աշխատատեղ է նշանակում,
- Մենք կպաշտպանենք Վրաստանի աշխատանքային շուկան և կստեղծենք օրենսդրություն, որը կսահմանափակի արտերկրից աշխատելու նպատակով ուրիշ երկրների քաղաքացիների մուտքը,
- Կհասնենքայնբանին,որամրագրվածհարկերովգանձվենմիկրոբիզնեսով զբաղված այսպես կոչված «անհատ ձեռնարկատերերը» և նրանց համար կհեշտացնենք հարկային մարմինների հետ հարաբերությունները,
- o Կվերացվեն բյուրոկրատական պատնեշները բիզնեսի համար,
- Մենք կպաշտպանենք Վրաստանի աշխատանքային շուկան և կստեղծենք օրենսդրություն, որը կսահմանափակի արտերկրից աշխատելու նպատակով ուրիշ երկրների քաղաքացիների մուտքը,
- Բազմաթիվայնմարդկանցհամար,ովքերզբաղվածէինգործարարությամբ և կանգնեցրել են իրենց բիզնեսը՝ բանկային պարտքերի պատձառով, կստեղծենք պայմաններ բիզնես-ակտիվության համար:
- Քաղաքներում շարժիչ ուժ կդարձնենք ծառայությունների ոլորտը։ Այս բաժանմունքում լրացուցիչ աշխատանքային տեղերի ստեղծումը տեղի կունենա տեղի՝ մակերեսի ապահովումով և ներդրման Ճանապարհով։
- Վերջին կհասցնենք մեր պայքարը երկրում մոնոպոլիաների դեմ, ինչի արդյունքում էլ բնակչությունը հնարավորություն կունենա ձեռք բերել էժան վառելանյութ, դեղորայք, սննդամթերքներ և անձնական գործածության առարկաներ,
- Կիրականացնենք մեր ևս մեկ նախաձեռնությունը «Մակերես՝ աշխատանքի փոխարեն», որի արդյունքում պետական սեփականություն հանդիսացող անհամար չգործող ձեռնարկությունների մակերեսը խորհրդանշային արժեքով՝ 1 քառ. մետրը՝ 1 լարիով, կփոխանցենք այն ընկերություններին, որոնք հանձն կառնեն պարտավորություն՝ յուրաքանչյուր այսպիսի 10 քառ. մետրի համար աշխատանք տրամադրել ամենաքիչըմեկ մարդու։ Վերջնական արդյունքում սա կնշանակի, որ կարձ

ժամանակում երկրում լրացուցիչ կստեղծվեն տասնյակ հազարավոր նոր աշխատատեղեր, և իրականում կաՃի այն ընտանիքների քանակը, որոնք կունենան կայուն եկամուտ։

- Զբոսաշրջիկներին գրավելու համար կորդեգրենք արդեն գոյություն ունեցող ուղղությունները և կզարգացնենք աշխարհում հետաքրքրությունը Վրաստանի ազգային ավանդույթների և մշակույթի, լանդշաֆտի հանդեպ,
- Կզարգացնենք տեղական ինքնակառավարման մարմինների դերը և ֆունկիցաները Վրաստանում բնապաշտպանական վիճակի կատարելագործման համար, որպեսզի Վրաստանը դառնա «միջավայրին կողմնորոշված» երկիր,
- Առավել թափանցիկ կդարձնենք տենդերները և սեփականաշնորհման գործընթացները և կմշակենք տեղեկատվական մեխանիզմ, որը կբացառի գաղտնի և միայն հետաքրքրված անձանց մասնակցությամբ դրանց անցկացումը,
- Կուսումնասիրվեն հիպոթեքային վարկերի կաբալային տոկոսային դրույքները,
- Պետությունը կսահմանափակի հարևան երկրների հետ անազնիվ մրցակցությունը։

## ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ինքնակառավարման համար իրական ֆունկցիայի ձեռքբերման նպատակով մենք կհասնենք այն բանին, որ Վրաստանի Խորհրդարանը ընդունի համապատասխան օրենսդրություն և.

Շահութահարկի 80% և եկամտային հարկի 50% կմնա տեղում,

Գյուղին կտրվեն նրա տարածքում գոյություն ունեցող արոտավայրերը, դաշտերը, անտառները, լՃերը և գետերը, ինչպես նաև դրանց տնօրինման իրավունք,

Յուրաքանչյուր գյուղ կունենա ընտրված և ոչ թե նշանակված առաջնորդ՝ գյուղապետ,

Ինքնակառավարման մարմինները կօժանդակեն գյուղացուն և ֆերմերին ներքին շուկայում տեղական արտադրության մթերքի իրացման գործում,

Կընդունենք օրենք գյուղի վերաբերյալ, որին համապատասխան իրավացիորեն կօրինականացվի Վրաստանում գոյություն ունեցող յուրաքանչյուր գյուղ,

Օրենքին համապատասխան գյուղական որոշումներն ընդունող գլխավոր մարմինը կդառնա ժողովը։

Գյուղական կյանքի չափորոշչի բարձրացման տեսակետից մեր հիմնական ուղղություններն են.

Գյուղի բոլոր բնակիչներին ապահովել խմելի ջրով և գազով

Գուղերում կարգի բերել ձանապարհները

Յուրաքանչյուր գյուղ պետք է ունենա իր դպրոցը

Յուրաքանչյուր գյուղում պետք է լինի բարձր արագության համացանց

Տարածաշրջաններում ներշրջանային երթնեկության ավտոմոբիլային պարկերի ձնավորում՝ առողջ մրցակցության պայմաններում

Գյուղում ապրող ուսանողների ուսման վարձի վճարում դրամաշնորհների և հատուկ հիմնադրամների ճանապարհով մասնակիորեն կստանձնի պետությունը

Դպրոցների հիմնադրման, վերացման և օպտիմալիզացման իրավունքի տնօրինումը կկատարվի տեղական ինքակառավարման մակարդակով

### ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.

Բյուջետային քաղաքականության մեջ կարևոր է կառավարության և բյուրոկրատային ծախսերի նվազեցումը։ Մունիցիպալիտետների բյուջետները չեն ծախսվում արդյունավետ ձևով։ Տարիների ընթացքում ձևավորվել է բյուջետային դրամական միջոցների՝ կուսակցական նպատակների համար գործածման փորձ։ Քաղաքների և շրջանների համար նախատեսված դրամի մեծ մասը շատ հաձախ գործածվում է կառավարության գերագույն պաշտոնյա անձանց ցանկությունները և քմահաձույքները բավարարելու համար։

Մակրեբուլոն և գամգեոբան չպետք է ինքնիշխան լինեն։ Մենք կստեղծենք «ժողովրդական բյուջետ» և նրա յուրաքանչյուր թեթրիի ծախսումը բացարձակապես թափանցիկ կլինի յուրաքանչյուր քաղաքացու համար։ Տեղի կունենա բյուրոկրատական ծախսերի նվազեցում և գումարների բաշխում բնակչության սոցիալական պահանջմունքների բավարարման համար։ Այս նպատակով.

Կարգելվի թանկարժեք աշխատանքային մեքենաների ձեռքբերումը

Կսահմանվիխիստժամանակակարգևսկրեբուլոներումևմունիցիպալիտետի գամգեոբաներում կտրականապես կսահմանափակվի այն մարդկանց շրջանը, ում ավտոմեքենաներ կծառայեն։ Նաև կսահմանվի խիստ կարգ՝ թանկարժեք ավտոմեքենաների ձեռքբերման հարցում

Կսահմանափակվեն այսպես կոչված ներկայացուցչական ծախսերը

Կվերացվեն բոլոր պատգամավորական արտոնությունները

Կնվազեն բյուրոկրատական ապարատները գամգեոբաներում և սակրեբուլոներում

#### ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Չնայած այն բանին, որ գյուղերի բնակչության աջակցությունը բոլոր իշխանությունների առաջնությունն է հայտարարվում, այս ուղղությամբ այնուամենայնիվ տեղ ունեն առավել քաոսային և անկանխատեսելի գործողությունները և ոչ թե համակարգված վիձակը։ Այստեղից ելնելով տարեցտարի գյուղացու և ֆերմերի համար գործնականում շատ բան չի փոխվել։ Գյուղի բնակչության մեծամասնությունը կարիք ունի սեփական ընտանիքի հետ համատեղ կյանքի, նույնիսկ եթե ոչինչ չասենք կենսական մակարդակի բարելավման մասին։ Անհրաժեշտ է ֆերմերի տնամերձ հողատարածքից ստացած եկամուտից բացի ստեղծել լրացուցիչ եկամտի աղբյուր։

#### Այս նպատակով.

- Կիրականացնենք նախաձեռնություն՝ «առանձին ձեռնարկություն յուրաքանչյուր գյուղում» և սրա համար կստեղծենք արտոնությունների արդյունավետ մեխանիզմներ.
- Գյուղում արտադրական գործունեությամբ զբաղվել ցանկացողներին հողը կտրվի ձրի,
- o Տեղ կհասցվեն կոմունիկացիոն ծառայությունները՝ ջուր, Էլեկտրաէներգիա, գազ,
- o 4 տարով այս ձեռնարկությունները ազատված կլինեն հարկերից,
- o Աջակցություն կցուցաբերվի ընտանեկան տնտեսության վիձակի կատարելագործմանը,
- Յուրաբանչյուր գյուղ կունենա սեփական անասնաբույժ և ագրոնոմ։

## **ՍՈՑԻԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄ**

Համընդհանուր առողջապահական ներդրումը հասանելի է դարձել բնակչությանը, բայց չի վերացել դեղորայքների և ծառայության որակի հիմնախնդիրը։ Իշխանությունը չի կատարել իր խոստումները կենսաթոշակի աձի մասին, ինչը աձող գների ֆոնին նրանց վիձակի ոչ թե բարելավում, այլն վատթարացում է առաջ բերել։ Շարքային քաղաքացին այսօր ոչ պակաս անպաշտպան է սոցիալապես, քան նախորդ իշխանության ժամանակ էր։

Այս ուղղությամբ մենք խոստանում ենք, որ.

- Կենսաթոշակը կնշանակվի աշխատանքային ստաժի և վաստակի համաձայն և չի լինի անհրաժեշտ նվազագույնից պակաս,
- Թոշակառուն ամեն ամիս կստանա վաուչեր 20 լարի գումարով՝ անհրաժեշտ դեղորայքի ձեռքբերման նպատակով,
- Ապահովված կլինի բազմազավակ ընտանիքների սոցիալական պաշտպանությունը։

Բազմազավակ ընտանիքներին կսահմանվի օգնություն,

- Քաղաքներում կստեղծվեն այսպես կոչված «սոցիալական տներ», որտեղ մունիցիպալիտետի ֆինանսավորմամբ կապրեն անօթնան ծերերը,
- Փախստականներին, որպես սեփականություն, կտրվի բնակելի մակերես,
- Քաղաքներում կիրականացվի «էժան տրանսպորտի ծրագիր»,
- Մինչև վերջ կհասցնենք մեր պայքարը մոնոպոլիաների դեմ երկրում, ինչի արդյունքում բնակչությունը կունենա հնարավորություն ձեռք բերելու էժան վառելանյութ, դեղորայք, սնունդ, մթերքներ և անձնական գործածման առարկաներ։

## ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Բոլոր համայնքներում կլինի ամբուլատորիա, որն անհրաժեշտ բժշկական միջոցներով և դեղորայքով կլինի ապահովված և բնակչությանը որակյալ առաջին օգնություն կապահովի։